

RESEARCH ARTICLE / Araştırma Makalesi

<https://doi.org/10.37093/ijsi.1459905>

Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Sermaye ve Eğitim Beklentilerini Karşılama Durumunun İncelenmesi

Ejder Çelik*

Emine Babaoğlan**

Esra Gedik***

Öz

Bu araştırmada öğrencilerin sosyal sermayesi ile eğitim beklentilerinin karşılanması arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Yozgat Bozok Üniversitesi sosyoloji bölümünde okuyan 20 üniversite öğrencisidir. Öğrencinin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin yetiştikleri yakın sosyal çevrede eğitim görmüş meslek sahibi insanlar olduğu halde örnek almadıklarını ifade eden öğrencilerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin mesleğe yönelmesinde çoğunluğunun yakın çevresinin etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin üniversite öncesi eğitim süreçleri boyunca çoğunluğunun ailesi veya arkadaşlarıyla sosyal etkinliklere katıldığı belirlenmiştir. Çalışmada öğrenciler ağırlıklı olarak ideallerinde olan, beklentilerine cevap veren orta öğretim okulu ve üniversite ortamını bulduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu yakın çevrelerinin eğitim beklentilerinin gerçekleşmesinde etkili olduğunu belirtirken, yarısı kadar bir kısmının ise etkisi olmadığı kararları kendilerinin verdiğini belirtmiştir. Yakın sosyal çevrelerinin kültür düzeyinin seçtikleri üniversite üzerinde öğrencilerin büyük çoğunluğu etkili olduğu görüşünü yansıtmış çok az bir bölümü etkili olmadığını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel sermaye, sosyal ağ, sosyal çevre, toplumsal statü, eğitim farkındalığı

JEL Kodları: I21, I23, I24

Cite this article: Çelik, E., & Babaoğlan, E., & Gedik, E. (2024). Üniversite öğrencilerinde sosyal sermaye ve eğitim beklentilerini karşılama durumunun incelenmesi. *International Journal of Social Inquiry*, 17(2), 281–303. <https://doi.org/10.37093/ijsi.1459905>

* Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Yozgat, Türkiye (Sorumlu Yazar).

E-posta: ejder.celik@bozok.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5948-0609>

** Prof. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yozgat, Türkiye.

E-posta: emine.babaoglan@bozok.edu.tr, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1151-191X>

*** Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Yozgat, Türkiye.

E-posta: esra.gedik@bozok.edu.tr, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3192-2107>

Article Information

Yozgat Bozok Üniversitesi BAP Birimi tarafından SGA-2022-1019 numaralı proje ile desteklenmiştir.

Received 28 March 2024; Revised 20 May 2024; Accepted 21 May 2024; Available online 30 Aug 2024

Examining Social Capital and Meeting Educational Expectations in University Students

Abstract

This study examined the relationship between students' social capital and their ability to meet their educational expectations. We used the phenomenology pattern, a qualitative research method, to design the study. The research study group consists of 20 university students studying in Yozgat Bozok University's sociology department. We preferred the criterion sample method, one of the purposeful sampling methods, for student selection. The study yielded the following findings: Despite the presence of educated and professional individuals in their close social environment, the majority of students stated that they did not look up to any role models. We have observed that the immediate environment of most students significantly influences their orientation towards their profession. Throughout their pre-university education, the majority of students participated in social activities with their family or friends. Students mainly stated that they found the secondary school and university environments to meet their ideals and expectations. Majority of students said their close circle helped them meet educational expectations, but half said they made decisions they had no control over. The majority of students stated that their immediate social circle's cultural level had an impact on the university they chose, while a very small portion stated that it had no impact.

Keywords: Cultural capital, social network, social environment, social status, educational awareness

JEL Codes: I21, I23, I24

1. Giriş

Sosyal sermaye kavramı ilk olarak Pierre Bourdieu tarafından, sosyal sermayenin beşerî ve kültürel sermayeyi de içeren bir kavramlar kümesinden biri olduğu teorik çalışmasında (Bourdieu, 1986) kapsamlı bir şekilde detaylandırılmıştır. Bourdieu, sosyal sermayeyi, sosyal bağlantıları ve güçlü sosyal ağlar tarafından kolaylaştırılan kaynaklara erişimi içeren bir kaynak olarak görür. Fransız sosyolog Bourdieu, sosyal sermayeyi bir kültürel ve ekonomik sermaye biçimi olarak görmüştür. Sosyal sermayenin toplum içinde eşitsiz bir şekilde elde edildiğini ve dağıtıldığını savunmuştur. Bourdieu, sosyal ağları ve ilişkileri şekillendirmede sosyal sınıfın ve kültürel sermayenin rolünü vurgulamıştır. Ona göre daha yüksek sosyal sermayeye sahip olanlar, bilgi, sosyal destek ve yukarı doğru ilerleme fırsatları gibi değerli kaynaklara erişebilmektedir (Bourdieu, 1986; Sağlam, 2019).

Bourdieu (1986) sosyal sermayeyi, bir bireyin örgütlere üyelik ve sosyal ağlar aracılığıyla eriştiği mevcut ve potansiyel kaynakların toplamı olarak belirtmiştir. Bu gelenekte sosyal sermaye, sosyal tabakalaşma perspektifinden değerlendirilmiştir ve toplumsal eşitsizliğin üretimi ve yeniden üretimi sorunuyla ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda tarihsel iktidar ilişkileri yoluyla biriken önemli bir kaynak (sermaye) olarak tanımlanır ve daha geniş bir yapısal unsur ile ilişkilendirilir. Dolayısıyla bireylerin cinsiyet, sınıf ve etnik kökenleriyle bağlantılıdır. Söz konusu unsurlardan bir veya birden fazlası ayrıcalıklı bir konumda olma durumunda olanlar kıt kaynaklar için rekabette kaynak açısından zengin sosyal ağlardan yararlanabilmektedir (Behtoui, 2017; Lareau, 2011).

Sosyal sermaye, sosyal ilişkilerin düzeyi ve kalitesiyle ilgili olduğu için kişiden elde edilecek verimlilik düzeyinin artmasında etkili olan önemli bir unsurdur (Töremen, 2004, s. 2). Sosyal sermayeye yapılan yatırımlar, bireysel başarıların artmasını dolayısıyla üretimin yükselmesini, bilgi ve teknolojinin gelişmesini, eğitim yatırımlarının daha verimli hale gelmesini sağlar

(Sullivan, 2001; Stanton-Salazar, 2011). Son yıllarda sosyal sermaye yatırımlarının gelişme ve refah açısından uzun vadede ekonomik sermaye yatırımları kadar önemli sonuçlar verdiği görülmüştür. Sosyal sermayenin bünyesinde taşıdığı güven, norm, sosyal çevre unsurları açısından eğitim kurumuyla önemli ölçüde ilişkili olduğu görülmektedir. Bourdieu ve Passeron (1996), Cueto (2005), Dijkstra vd. (2004), Furstenberg ve Hughes (1995), Iyer vd. (2005), Plagens (2003), Stanton-Salazar (2011), Sullivan (2001), Woolley ve Bowen (2007), Yanıklar (2010) çalışmalarında sosyal sermayenin unsurları ile eğitim arasındaki bağlantıyı tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin okul geçmişleriyle sosyal sermaye yapılarının imkân verdiği aile, arkadaş grubu ve okul kaynaklarının eğitim beklentilerindeki farklılıklara yol açan en önemli etken olduğu yönünde önemli veriler sağlamıştır.

Okula devam eden gençlerin de sosyal sermayesinin farklı biçimlerinden değişik ölçülerde etkilendiği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. ABD’de çok sayıda boylamsal araştırma, gençlerin eğitim beklentilerinin okul performansları ve eğitim kazanımları üzerinde açık bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Portes ve diğerlerinden aktaran Behtoui, 2017, s. 488).

Gençlerin eğitimle ilgili beklentilerini (eğitime yönelik eğilimlerini) onları şekillendiren toplumsal koşullardan soyutlayamayız (Bourdieu vd., 1996). Öğrencilerin tercih yapılarının, onları üreten ve yeniden üretme eğiliminde olan nesnel yapılarla karmaşık bir ilişki içinde olduğunu, kişilerin bireysel ve kolektif geçmişini unutmamak gerekir (Bourdieu & Wacquant, 1992, s. 123). Kişinin bireysel ve kolektif geçmişlerini biçimlendiren unsurları ifade eden önemli bir kavram olarak “önemli diğerleri” (*significant others*), gençlerin zevklerini, arzularını, fikirlerini ve planlarını (eğitim beklentileri dâhil) erken yaşlarda ilgi ve sevgileriyle şekillendiren kişileri yani ebeveynler, öğretmenler, yakın arkadaşlar, sosyal ağlardaki akranlar ve diğer yetişkinleri ifade eder.¹ Öğrencilerde eğitim beklentilerini açıklayan “Statü Kazanma Teorileri” beklentilerin “önemli diğer kişiler” tarafından etkileşim yoluyla şekillendirildiğini ileri sürmektedir. Gençler, eğitim beklentilerini, fırsat yapısına ilişkin algılarına bağlı olarak, önemli kişilerle diyalog içinde (ve bazen mücadelelerde) tanımlarlar (Haller ve Portes, 1973’ten aktaran Behtoui, 2017, s. 489). Önemli diğerleri; aile bağları, arkadaşlık grupları, dernekler, vakıflar, kooperatifler, sendikalar, partiler gibi çeşitli sosyal yapılar birer sosyal sermaye örnekleridir. Kişiye rol model olarak hizmet edebildiği gibi gençlerle beklentileri, bilgileri ve deneyimleri arasında kurulan iletişimde güçlü etkileri vardır (Haller & Woelfel, 1972). Bu yapılar bireylere hem maddi hem de manevi faydalar sağlayabilir. Ayrıca sosyal medya platformları, insanların birbirleriyle iletişim kurmasını ve sosyal sermaye oluşturmasını kolaylaştıran araçlardır.

Sosyal sermaye ve bunun eğitimle ilişkisi üzerine artan sayıda literatür ve araştırma bulunmaktadır (Büyükmeşe & Demirağ, 2018; Dağ, 2018; Günkör & Özdemir, 2017; Şimşek vd., 2021). Yine de sosyal sermayenin oybirliğiyle tanımlanmış bir tanımı yok gibi görünüyor. Sosyal sermayeye, birçoğu sosyal sermayenin kendisinden ziyade tezahürlerine atıfta bulunan bir dizi tanım verilmiştir. Başka bir deyişle, sosyal sermaye tipik olarak işlevleriyle tanımlanır. Giderek birbirine bağlanan bir dünyada, sosyal sermaye, insan ilişkilerinin dinamiklerini ve bunların toplumsal refah üzerindeki etkilerini anlamada çok önemli bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Sosyolog Pierre Bourdieu ve James Coleman tarafından tartışmaya açılan sosyal sermaye, bir

¹ Bu kişiler literatürde aile ve aile dışı sosyal sermaye olarak da tasnif edilir.

topluluk içinde güveni, iş birliğini ve kolektif eylemi kolaylaştıran sosyal ağları, normları ve değerleri ifade eder (şan & şimşek, 2011, s. 96).

2. Kuramsal Yaklaşımlar

2.1 James Coleman'ın Sosyal Sermaye Anlayışı

Coleman (1988), kavram üzerine en çok alıntı yapılan ve etkili makalelerden birini yayınladı. Coleman, "İnsan Sermayesinin Yaratılmasında Sosyal Sermaye" adlı makalesinde, alışılagelmiş ve görünüşte rasyonel olmayan sosyal davranışların, ekonomik dışsallıkların ve piyasa başarısızlıklarının üstesinden gelme girişimleri olarak nasıl anlaşılabileceğini gösterdi. Coleman, sosyal sermayenin eğitimdeki rolüne de odaklanmıştır. Sosyal sermayenin öğrencilerin akademik başarısında çok önemli bir rol oynadığını savunmuştur. Coleman, güçlü aile bağları ve topluluk bağlantıları gibi destekleyici ilişkiler ağlarına gömülü öğrencilerin, eğitim çıktılarını geliştiren değerli kaynaklara erişimleri olduğunu öne sürmüştür. Coleman, aileyi sosyal sermayenin birinci sağlayıcısı olarak görürken, çevreyi ikinci sırada görmüştür. Bireyler, sosyal sermayeden yalnızca aileleri içinde değil, aynı zamanda aileleri dışında, tüm ilişkisel ve ilişkisel ağları içeren daha geniş topluluklar içinde de yararlanırlar (Coleman, 1988).

Coleman'ın sosyal sermaye görüşü, sosyal sermayenin eğitim ve beşerî sermaye oluşumundaki rolüne ilişkin değerli iç görüler sağlamaktadır. Coleman, sosyal sermayenin zekâ veya ekonomik zenginlik gibi bireysel özelliklerin ve kaynakların ötesine uzandığını ve bireylerin yerleşik olduğu sosyal ilişkileri ve ağları kapsadığını vurgulamıştır.

Coleman, "İnsan Sermayesinin Yaratılmasında Sosyal Sermaye" çalışmasında sosyal sermayenin eğitim çıktılarını şekillendirmede çok önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Güven, karşılıklılık normları ve paylaşılan beklentilerle karakterize edilen sivil sosyal ilişki ağlarının parçası olan öğrencilerin akademik olarak fayda sağlama olasılıklarının daha yüksek olduğunu öne sürmüştür. Coleman, sosyal sermayenin eğitim başarısı için gerekli olan kaynak ve bilgi akışını kolaylaştırdığını vurgulamıştır (Türk, 2015).

Coleman'ın (1988) vurguladığı bir diğer husus, ailenin sosyal sermaye sağlamadaki rolüdür. Çocukların eğitim başarılarını şekillendirmede güçlü aile bağlarının, destekleyici ilişkilerin ve ebeveyn katılımının önemini vurgulamaktadır. Coleman'a (1966) göre aileler, çocuklarının eğitimine aktif olarak katıldıklarında, olumlu tutumları, motivasyonu ve öğrenme fırsatlarını besleyen bir sosyal ortam yaratmaktadırlar. Ayrıca Coleman (1988), sosyal sermayenin aile biriminin ötesine geçtiğini ve daha geniş topluluk ağlarına yayıldığını vurgulamaktadır. Sosyal sermaye açısından zengin toplulukların öğrenciler için ek kaynaklar ve destek sunduğunu savunmaktadır. Örneğin, topluluk kuruluşları, danışmanlar ve yerel kurumlar, öğrencilere eğitim deneyimlerini ve sonuçlarını geliştiren müfredat dışı etkinliklere, eğitim kaynaklarına ve rol modellerine erişim sağlayabilmektedir. Coleman, eğitimdeki sosyal sermayenin yalnızca bireyler için değil, bir bütün olarak toplum için de faydalı olduğunu vurgulamaktadır. Öğrencilerin eğitim deneyimleri yoluyla sosyal sermaye biriktirdiklerinde, topluluklarının genel sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulduklarını savunmaktadır. Edindikleri beceriler, bilgiler ve ağlar, işgücüne ve sivil hayata aktif olarak katılmalarını sağlamakta ve böylece topluluklarının sosyal sermayesini olumlu yönde etkilemektedir.

Genel olarak, Coleman'ın eğitimdeki sosyal sermaye görüşü, eğitim çıktılarını şekillendirmede sosyal ilişkilerin ve ağların kritik rolünü vurgulamaktadır. Coleman, güçlü aile bağlarının, topluluk katılımının ve daha geniş sosyal bağlamın önemini vurgulayarak, sosyal sermayenin eğitim ortamlarında nasıl işlediğine ve insan sermayesi oluşumuna nasıl katkıda bulunduğu dair kapsamlı bir anlayış sağlamaktadır.

2.2 Robert D. Putnam'ın Sosyal Sermaye Anlayışı

Bir siyaset bilimci ve sosyolog olan Putnam, sosyal sermayeyi topluluk düzeyinde incelemiş, sosyal uyum ve toplu eylemi teşvik etmede sosyal ağların ve sivil katılımın önemini vurgulamıştır. Tüm sosyal ağların kolektif değeri ve bu ağlardan doğan faydalar, insanların bireysel ve toplu sorunları daha kolay çözmelerine yardımcı olur. Güven, karşılıklılık ve sivil katılım ile karakterize edilen yüksek düzeyde sosyal sermayeye sahip toplulukların, toplumsal zorluklarla başa çıkmak için daha dirençli ve daha donanımlı olma eğiliminde olduğunu savunur. Putnam, çocuk ve gençlik gelişiminin güçlü bir şekilde okuldaki sosyal sermaye tarafından şekillendirildiğini belirtir. Ayrıca, çocukların aileleri, okulları, akran grupları ve toplum içinde sosyal sermayeye yol açan ağlar, eğitim başarısını ve dolayısıyla öğrencilerin davranış ve gelişimini olumlu yönde etkiler. Bir çocuğun gelişimi öncelikle aile tarafından şekillendirilir. Aile içinde, güven, sosyal ilişki ağları gibi sosyal sermaye unsurları, çocuğun fırsatları ve seçimleri, eğitim başarısı ve davranış gelişimi üzerinde güçlü etkilere sahiptir (Putnam, 2000).

Putnam'ın sosyal sermayeye bakış açısı, onun topluluk uyumu, güveni ve kolektif eylemdeki rolüne ilişkin önemli iç görüşler sağlamaktadır. Putnam'ın (2000) ufuk açıcı çalışması *Yalnız Bowling: Amerikan Topluluğunun Çöküşü ve Yeniden Doğuşu*, topluluk düzeyinde sosyal sermaye kavramını kapsamlı bir şekilde araştırmaktadır. Putnam (2002), sosyal sermayenin, bir topluluk içinde var olan ve bireylerin iş birliği yapmasını ve kolektif çabalara katılmasını sağlayan ağları, normları ve güveni ifade ettiğini savunmaktadır. Sosyal uyumu teşvik ettiği ve ortak zorlukları ele almak için toplu eylemi kolaylaştırdığı için sosyal sermayenin toplulukların işleyişi ve refahı için gerekli olduğunu iddia etmektedir.

Putnam'ın görüşünün önemli bir yönü, "bağlayıcı" ve "köprü oluşturan" sosyal sermaye arasındaki ayrımdır. *Bağlayıcı sosyal sermaye*, aileler, yakın arkadaşlar veya benzer geçmişleri veya ilgi alanlarını paylaşan insanlar gibi homojen gruplar içindeki sıkı örülmüş ilişkileri ve güçlü bağları ifade etmektedir. Bu tür bir sosyal sermaye, iç dayanışmayı teşvik eder, ancak aynı zamanda dışlanmışlığa ve dışarıdakilerin dışlanmasına da yol açabilmektedir. Öte yandan, *köprü kuran sosyal sermaye*, farklı bireyler ve gruplar arasındaki bağlantılara atıfta bulunmaktadır. Farklı sosyal, kültürel ve ekonomik sınırlar arasında ilişkiler kurmayı içermektedir. Köprü oluşturan sosyal sermaye, topluluklar içinde kapsayıcılığı, çeşitliliği ve sosyal entegrasyonu teşvik etmede hayati bir rol oynamaktadır. Farklı geçmişlere sahip insanların bir araya gelmesini, kaynakları paylaşmasını ve ortak fayda için iş birliği içinde çalışmasını sağlamaktadır.

Putnam (2000), modern toplumda, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde sosyal sermayenin düşüşünü vurgulamaktadır. Teknolojik ilerlemeler, kentleşme ve sosyal kalıplardaki değişiklikler gibi çeşitli toplumsal faktörlerin, sosyal bağlılığın ve topluluk katılımının azalmasına yol açtığını savunmaktadır. Sosyal sermayedeki bu düşüşün topluluklar üzerinde güvenin azalması, sosyal ağların zayıflaması ve sivil katılımın azalması gibi zararlı etkileri vardır. Putnam,

sosyal sermayeyi canlandırmada sivil katılımın ve toplu eylemin önemini vurgulamaktadır. Sosyal sermayenin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde sosyal ağların, toplum örgütlerinin ve gönüllü derneklerin rolünü vurgulamaktadır (Putnam, 1993). Putnam'a göre bireyler, gönüllülük, halka açık toplantılara katılma veya yerel organizasyonlara katılma gibi topluluk faaliyetlerine aktif olarak katıldıklarında, sosyal sermayenin yaratılmasına katkıda bulunmakta ve topluluklarının sosyal dokusunu güçlendirmektedir. Ayrıca Putnam, yüksek düzeyde sosyal sermayenin topluluklar için olumlu sonuçlara sahip olduğunu savunmaktadır. Daha düşük suç oranları, daha iyi sağlık sonuçları, daha iyi eğitim başarıları ve daha iyi ekonomik kalkınma dâhil olmak üzere çeşitli faydalarla ilişkilendirmektedir (Putnam, 1993).

Sonuç olarak, Putnam'ın sosyal sermaye görüşü, güçlü ve canlı topluluklar inşa etmede sosyal ağların, güvenin ve kolektif eylemin önemini vurgulamaktadır. Putnam'ın çalışması, birleştirici ve köprü kuran sosyal sermaye arasındaki farkı ve düşüşünün sonuçlarını vurgulayarak, sosyal sermayenin toplum uyumunu teşvik etme ve kolektif çabaları kolaylaştırmadaki rolüne dair değerli iç görüler sağlamaktadır.

2.3 Pierre Bourdieu'nun Sosyal Sermaye Anlayışı

Bourdieu'nun sosyal sermayeye bakış açısı, sosyal tabakalaşma ve güç dinamiklerindeki rolünün benzersiz ve eleştirel bir analizini sağlamaktadır. Bourdieu'nün sosyal sermaye kavramsallaştırması, kişiler arası ilişkilerin ötesine geçerek kaynakların, kültürel sermayenin ve sosyal sistemler içindeki sembolik gücün eşitsiz dağılımını kapsamaktadır. Bourdieu (1986), sosyal sermayenin, ekonomik ve kültürel sermaye gibi diğer sermaye biçimleriyle yakından iç içe olduğunu ve bireylerin gömülü olduğu sosyal yapı tarafından şekillendirildiğini savunmaktadır. Sosyal sermayenin doğası gereği olumlu veya herkes için faydalı olmadığını, bunun yerine etkilerinin belirli sosyal bağlama ve oyundaki güç ilişkilerine bağlı olduğunu vurgulamaktadır.

Bourdieu'nün görüşünün merkezî bir yönü, "sosyal alanlar" kavramıdır. Eğitim, politika veya sanat gibi farklı sosyal alanların belirli kurallar, hiyerarşiler ve güç dinamikleri tarafından yapılandırıldığını öne sürmektedir (Palabıyık, 2020). Bu çerçevede sosyal sermaye, bireylerin bu alanlarda avantaj elde etmek, fırsatlara erişmek ve etki yaratmak için harekete geçirebilecekleri bir kaynak haline gelmektedir. Bourdieu, sosyal sermayenin sosyal ilişkiler ağları aracılığıyla işlediğini vurgular, ancak bu ağlar mutlaka eşitlikçi veya kapsayıcı değildir. Aksine, genellikle mevcut sosyal eşitsizlikleri yansıtmakta ve pekiştirmektedir. Daha fazla ekonomik veya kültürel sermayeye sahip olanlar, toplumdaki ayrıcalıklı konumlarını güçlendiren etkili ağlara daha fazla erişime sahip olma eğilimindedir. Sonuç olarak, sosyal sermaye, sosyal tabakalaşmayı sürdürebilir ve sosyal hareketliliği sınırlayabilir. Ayrıca Bourdieu, sosyal sermayenin bireyler tarafından nasıl içselleştirildiğini ve somutlaştırıldığını anlamak için "habitus" kavramını ortaya koymaktadır. *Habitus*, bireylerin sosyalleşme yoluyla edindiği derinden kökleşmiş eğilimler, inançlar ve davranışlar anlamına gelmektedir. Algılarını, zevklerini ve eylemlerini şekillendirmekte ve sosyal alanlarda gezinme becerilerini etkilemektedir. Bilgi, eğitim veya beceriler gibi kültürel sermayeye sahip bireylerin, baskın sosyal normlar ve beklentilerle uyumlu habitusa sahip olma olasılığı daha yüksektir ve böylece sosyal sermayeleri artar (Bourdieu, 2017). Bourdieu ayrıca sosyal sermaye fikrini tamamen bireysel bir kaynak olarak eleştirmekte

ve temelde ilişkişel ve bağlamsal olduğunu savunmaktadır. Sosyal sermayenin yalnızca bireyler tarafından sahip olunmadığını, sosyal ağlarda ve kolektif yapılarda gömülü olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, sosyal sermayeyi anlamak, dağıtımını ve etkilerini şekillendiren daha geniş sosyal bağlamin ve güç ilişkilerinin analizini gerektirmektedir.

Sonuç olarak, Bourdieu'nün sosyal sermaye görüşü, sosyal yapılar, güç dinamikleri ve bireysel faillik arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulayan eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bourdieu, kaynakların eşitsiz dağılımını, sosyal alanların etkisini ve habitusun rolünü vurgulayarak, sosyal sermayenin sosyal sistemler içinde nasıl işlediğine ve sosyal tabakalaşmaya nasıl katkıda bulunduğuna dair incelikli bir anlayış sağlamaktadır.

3. Amaç

Finansal sermaye, ailenin maddi varlıkları yani geliri ve servetiyle ölçülür. Yaşamsal tercihlerine kavuşmasını sağlayan finansı sağlar. Beşerî sermaye ise anne ve babanın eğitim düzeyi ile ölçülür. Sosyal sermaye bu ikisine bağlı olarak kişinin edindiği uzun ömürlü sosyal çevre ve iletişim ağı ile ölçülür (Sağlam, 2015; Şahin & Ünal, 2010).

Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin sosyal sermayesi ile eğitim beklentilerinin karşılanması arasındaki ilişkiyi incelemektir. Böylece toplumsal gerçeklik içinde öğrencilerin memnuniyet ve verimlilik düzeylerini etkileyen sosyal etkenlerden (yakın çevresinde kültür düzeyi yüksek kişilerin bulunması, ailenin sosyal çevresinin genişliği vb.) bir bölümünün belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, sosyal sermayenin bütünsel olarak öğrencilerin üniversite beklentileri üzerinde kuramsal olarak sözü geçen etkileri de incelenmiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik yetişme çevresi, alt ve orta sınıf olarak tespit edilen öğrenci profilinin üniversite beklentileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

4. Çalışmanın Önemi

Sosyal sermaye ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki, özellikle Coleman'ın (1988) çocuklarda insan sermayesinin geliştirilmesinde sosyal sermayenin anahtar bir rol oynadığını kuramsallaştırmıştı. Bu yana, eğitim sosyologlarının uzun zamandır ilgisini çekmektedir. Dikkatlerin çoğu, nesiller arası kapanma kavramı ve potansiyel faydaları üzerinde, yani çocukların ebeveynlerini, arkadaşlarını ve arkadaşlarının ebeveynlerini içeren kapalı sosyal ağlara ne ölçüde ait oldukları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Coleman, 1990).

Bu görüşe göre ebeveynler, çocuklarını güven ve ortak beklentilerle karakterize edilen sosyal ağlarla çevreleyebildiklerinde, değerli bilgileri paylaşma ve çocuklarının okulda başarılı olmasına yardımcı olacak normlar oluşturma konusunda daha iyi bir konumda olabilirler. Oldukça geniş bir literatür, çocukların başarısını artırmak için sosyal sermayenin vaadine işaret etmektedir ve özellikle nesiller arası kapalılığın ölçümleri ile okul çocuklarının akademik performansı arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Carbonaro, 1998).

Sosyal sermayenin eğitimle ilişkisi farklı yönlerde gerçekleşebilir. Okul eğitimi aile eğitiminin bir devamı olarak hem sosyal sermayeye katkıda bulunur hem de o zamana kadar olan birikimden etkilenir. Çocukların girdikleri yeni ortamları, arkadaşlarını seçmeleri, değerlendirmeleri, sermayenin etkisi altında gerçekleşir. Sosyal sermaye birbirini inşa eden aşamalarda oluşur; finansal, çevresel ve bilgi açısından edinilmiş birikim, bir sonraki sosyalleşme aşamasının toplam kalitesini belirler. Bu anlamda birikimseldir. Kişinin katılacağı yeni çevre ve insan grupları aynı zamanda sosyal sermayeyi geliştirici işlev görür. Eğitim süreçleri sermayeye göre belirlenen ve katkı oluşturan bir aşamadır. Böylece eğitim aracılığıyla çevreleri genişler, tutum ve davranışları deneyimlerle gelişir (Gerni, 2013). Beklentileri daha düzeyli ve çeşitli hale gelir. Kültür düzeyi yüksek kişilerde yaşamsal beklenti düzeyinin yükseldiği bilinmektedir. Bu durum aslında yükselen sosyal sermayenin kişinin benliği üzerinde yol açtığı biçimlenmenin sonucudur. Üniversite düzeyine gelmiş sosyal sermayesi güçlü bir gencin tüm yaşamı boyunca gözlemlediği, yaşadığı ve içselleştirdiği tüm yaşamsal ağ ve kabuller bir beklenti düzeyi oluşturur.

5. Yöntem

Araştırmanın deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. *Olgu bilim (fenomenoloji)*, bireylerin bir olgu veya kavramla ilgili deneyimlerini anlamlandırma esasına dayalı nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Creswell, 2013). Olgu bilim (fenomenoloji) deseninin temel amacı, günlük hayatta farkında olduğumuz fakat derin bilgiye sahip olmadığımız olguları araştırmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

5.1 Katılımcılar

Nitel araştırmalarda örneklem belirlenirken, birden fazla örneklem türü aynı anda kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 2000). Araştırmanın çalışma grubu, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyoloji bölümünde okuyan 20 üniversite öğrencisidir. Çalışma grubunda bulunan öğrencinin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt "örnekleme yöntemi" tercih edilmiştir. *Ölçüt örnekleme yöntemi*, belli ölçütleri sağlayan durumları belirlemek için seçilen bir yöntemdir (Marshall & Rossman, 2014). Bu araştırmada Yozgat Bozok Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde 2022-2023 eğitim öğretim yılında üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, doğduğu yerleşim yeri, anne ve babanın eğitim durumu Tablo 1'de yer almaktadır.

Araştırmada toplam 20 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin 10'u kadın 10'u erkek olup yaşları 21 ile 29 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler, isimleri yerine Ö1, Ö2, ... Ö20 şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Bazı Bilgiler (N=20)

Sıra No	Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Doğduğu yerleşim birimi	Annenin Eğitim Durumu	Babanın Eğitim Durumu
1	Ö1	K	21	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	Yüksekokul/Üniversite
2	Ö2	E	22	İl Merkezi	Lise ve dengi	İlköğretim -Ortaokul
3	Ö3	E	24	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	Lise ve dengi
4	Ö4	E	29	İlçe	Lise ve dengi	Yüksekokul/Üniversite
5	Ö5	K	23	İlçe	Okur- yazar	Lise ve dengi
6	Ö6	E	23	İlçe	Lise ve dengi	Lise ve dengi
7	Ö7	K	22	İlçe	Lise ve dengi	Lise ve dengi
8	Ö8	K	21	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
9	Ö9	E	27	İl Merkezi	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
10	Ö10	K	22	İl Merkezi	Okur- yazar	Okur- yazar
11	Ö11	K	21	İl Merkezi	Yüksekokul/Üniversite	Lise ve dengi
12	Ö12	K	24	İl Merkezi	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
13	Ö13	K	27	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
14	Ö14	K	22	İl Merkezi	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
15	Ö15	E	21	İl Merkezi	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
16	Ö16	K	21	İl Merkezi	Okur- yazar	İlköğretim -Ortaokul
17	Ö17	E	22	Köy	Okur- yazar	İlköğretim -Ortaokul
18	Ö18	E	22	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
19	Ö19	E	21	İlçe	İlköğretim -Ortaokul	İlköğretim -Ortaokul
20	Ö20	E	21	İl Merkezi	Okur- yazar	Okur- yazar

5.2 Veri Toplama

Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama tekniklerinden biri görüşmedir. *Görüşme*, önceden belirlenmiş amaçlar için soru ve cevaba dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Görüşmenin en temel amacı, görüşmecinin görüşülen kişinin iç dünyasına ulaşarak onun bakış açısını anlayabilmektir (Patton, 2014). Merriam'a göre (2015) görüşme formu, araştırma amacına uygun şekilde katılımcının kendi görüşlerini açıkça ifade edebilmesi için açık uçlu sorulardan ve esnek cümlelerden oluşmalıdır.

Görüşme formundaki sorular literatür taraması sonucunda, bu çalışmanın amacına uygun olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Veriler katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Araştırmada katılımcılara açık uçlu 6 görüşme sorusu sorulmuştur. Bu sorular şunlardır:

1. Yetiştirdiğiniz ortamda yakın çevrenizde, ailece görüştüğünüz komşularınız, aile dostlarınız veya akrabalarınız içinde doktor, avukat, hâkim, mühendis vb. kişiler var mıydı? Varsa, örnekleri yakınlık derecesini vererek sayınız. Bu kişileri kendinize örnek aldınız mı?
2. Aileniz, akraba çevreniz, komşularınız istediğiniz mesleğe yönelmenizde etkili oldu mu? Olduysa hangisinin nasıl etkili olduğunu örneklerle açıklayınız.
3. Üniversiteye başlayıncaya kadar ailenizle yaşarken, tiyatro, opera, konser, konferans gibi ortamlara aileniz, akrabalarınız, komşularınız veya arkadaşlarınızla birlikte gider miydiniz? Hangi etkinliklere kimlerle ve ne sıklıkta gittiğinizi örneklerle belirtiniz.
4. Hayalinizde olmasını istediğin bir ilkokul, orta dereceli okul ve üniversite ortamı var mıydı? Buralarda nelerin olmasını isterdin?

5. Anne-babanız, akrabalarınız, arkadaşlarınız ve öğretmenleriniz eğitim beklentilerinizin şekillenmesinde etkili oldu mu? Olduysa nasıl bir etkisi olduğunu örneklerle açıklayınız.
6. Kişinin aile ve akraba çevresinin kültürel düzeyi iyi bir üniversitede okuyabilmesinde etkili olur mu?

Katılımcılarla görüşmeler yaklaşık 15-25 dakika sürmüştür.

5.3 Veri Analizi

Katılımcı ifadeleri, maddeler haline getirilmiş ve bu maddeler frekanslarıyla verilmiştir. Araştırmada, veriler içerik analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde, frekans analizi tekniği kullanılmıştır. Bilgin'in (2006, ss. 18-19) de belirttiği gibi frekans analizi, birim ve öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal görölme sıklığını ortaya koymaktadır.

5.4 Geçerlik ve Güvenirlik

Görüşme sorularını hazırlama sürecinde soruların güvenirliliğini ve geçerliliğini sağlamak amacıyla üç katılımcıyla ön görüşme yapılmış böylece soruların anlaşılirliliği ve araştırma amacına uygunluğu sınanmıştır. Ön uygulama sonunda çalışmayan sorular gözden geçirilerek sorular yeniden oluşturulmuştur. Görüşme sorularının ikinci kez ön uygulaması yapılmış ve alınan dönütlere göre görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Katılımcılardan birebir görüşme yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplanmış, veriler yorum yapılmadan maddeleştirilmiş ve katılımcı ifadelerine yer verilerek okuyucuya sunulmuştur. Böylece araştırmanın güvenirliliği (Rubin & Rubin, 2005; Yıldırım & Şimşek, 2000) sağlanmaya çalışılmıştır. Sorular görüşme formuna yazıldığı haliyle katılımcılara sorularak tüm katılımcılara aynı soru yönelilmeye ve araştırmanın geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada toplanan verinin güvenirliliğini sağlamak için veri kaynağı grupta çeşitlemeye (*data triangulation*) gidilmiştir (Cohen vd., 2005; Creswell, 1994; Patton, 1987). Bu amaçla araştırmada çalışma grubu belirlenirken üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğrenciler çalışma grubuna alınarak kademe örnekleme yapılmıştır (Gray vd., 2007). Patton (1987) ve Rubin ve Rubin'in (2005) vurguladığı gibi böylece üç-dört yıldır üniversitede eğitim alan, faydalı ve güvenilir bilgi verebileceğine inanılan çalışma grubu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada katılımcıların özellikleri açıkça belirtilerek ve veriler gereksinim duyulduğunda daha sonra incelenmek üzere saklanarak araştırmanın dış güvenirliliği (Yıldırım & Şimşek, 2000) sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırma aşamaları, hem araştırmayı aynı şekilde tekrar etmeye imkân tanımak (Yıldırım & Şimşek, 2000) hem de şeffaflık yoluyla güvenirliliği ortaya koyabilmek için (Rubin & Rubin, 2005) ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. İçerik analizinin geçerliliği birkaç yolla sağlanmaya çalışılmıştır. İlk olarak, içerik analizinin geçerliliğini sağlamak amacıyla Cohen ve diğerlerinin (2005, s. 113) ve Creswell'in (1994, ss. 158, 167) görüşleri doğrultusunda, analiz sürecinde araştırmacı çeşitlemesine gidilerek farklı araştırmacıların görüşleri alınmıştır. Ayrıca, içerik analizini farklı zamanlarda yeniden yapmak suretiyle zaman çeşitlemesi (*time triangulation*) (Cohen vd., 2005, s. 113) yapılarak analizin geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada verilerinin analizi önceden var olan kuramsal çerçeveye uygun olarak yapılmıştır. Araştırma sonucunun var olan

kuramsal çerçeve ile tutarlı olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmanın güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Bu araştırma için Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Kurulunun 20.04.2022 tarih ve 32/23 sayılı izni alınmıştır.

6. Bulgular

Öğrencilere görüşme esnasında açık uçlu ilk soru olarak "Yetiştığınız ortamda yakın çevrenizde, ailece görüştüğünüz komşularınız, aile dostlarınız veya akrabalarınız içinde doktor, avukat, hâkim, mühendis vb. kişiler var mıydı? Varsa, örnekleri yakınlık derecesini vererek sayınız. Bu kişileri kendinize örnek aldınız mı?" sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2

Öğrencilerin Yetiştirme Sürecinde Yakın Çevresindeki Rol Modellerin Mesleksel Statü Durumunu Örnek Alma Durumu (N=20)

"Yetiştığınız ortamda yakın çevrenizde, ailece görüştüğünüz komşularınız, aile dostlarınız veya akrabalarınız içinde doktor, avukat, hâkim, mühendis vb. kişiler var mıydı? Varsa, örnekleri yakınlık derecesini vererek sayınız. Bu kişileri kendinize örnek aldınız mı?" sorusuna verilen yanıtların dağılımı			
<i>Vardı Onu örnek almadım (n=9)</i>	<i>Vardı Onu örnek aldım (n=6)</i>	<i>Yoktu (n=4)</i>	<i>Fikrim yok (n=1)</i>
Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15	Ö4, Ö10, Ö11, Ö16, Ö17, Ö19	Ö3, Ö14, Ö18, Ö20	Ö12

Tablodan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin yetiştikleri yakın sosyal çevrede eğitim görmüş meslek sahibi insanlar olduğu halde onları örnek almayan 9 kişi olduğu görülmektedir. Örnek alan ise 6 öğrenci vardır. Çevresinde örnek alacağı kimse olmadığını söyleyen 4 öğrenci bulunmaktadır. Yakın çevresinden örnek alan öğrencilerin bazılarının ifadeleri aşağıdadır.

Bir öğrenci yakın çevresinde bulunan komşusunu örnek aldığını şöyle ifade etmiştir: "Akrabalarımızdan kuzenlerim öğretmen, komşumuz psikolog. Komşumuzu kendime örnek aldım ve lise zamanında psikolojiye ilgim arttı". (Ö10).

Başka bir öğrenci ise çevresinde örnek alacağı kadın bulunmadığını şu sözleriyle dile getirmiştir: "Babamın kuzeni doktor ve baba tarafında kızlardan üniversite okuyanlar az olduğu için kendime örnek olarak belirlemedim". (Ö11).

Diğer bir öğrenci yine kuzenini örnek aldığını şu şekilde ifade etmiş: "Polis olan kuzenim var onu örnek aldım". (Ö16).

Bir öğrenci ise kuzenini örnek aldığını şu sözleriyle ifade etmiştir: "Kuzenim bilgisayar mühendisiydi. Onu örnek aldım". (Ö17).

Diğer bir öğrenci yine kuzenini örnek aldığını şu şekilde ifade etmiş: "Örnek aldığım kişi olarak rehber öğretmeni olan kuzenimi söyleyebilirim". (Ö19).

Yakın çevresinde örnek alabileceği bir yakını olduğu halde onu örnek almadığını söyleyen bir öğrencinin ifadesi şöyledir: "Bir kuzenim avukat, iki kuzenim mühendis, kendime hiç birini örnek almadım". (Ö1).

Diğer bir öğrenci de yakın çevresinde olan bir örnekten etkilenmediğini şöyle ifade etmiştir: "Ağabeyim avukat ama örnek almıyorum. Çünkü kul kaderini yaşar onu avukat yapmış beni sosyolog". (Ö15).

Öğrencilere görüşme esnasında ikinci soru olarak "Aileniz, akraba çevreniz, komşularınız istediğiniz mesleğe yönelmenizde etkili oldu mu? Olduysa hangisinin nasıl etkili olduğunu örneklerle açıklayınız." sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin sorular verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Öğrencinin Aile, Akraba Çevresi veya Komşularının İsteddiği Mesleğe Yönelmesinde Etkili Olma Durumu (N=20)

"Aileniz, akraba çevreniz, komşularınız istediğiniz mesleğe yönelmenizde etkili oldu mu? Olduysa hangisinin nasıl etkili olduğunu örneklerle açıklayınız" sorusuna verilen yanıtların dağılımı		
<i>Etkili oldu</i> (n=11)	<i>Etkili olmadı</i> (n=8)	<i>Fikrim yok</i> (n=1)
Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö13, Ö14, Ö16, Ö20	Ö12

Tablodan da görüldüğü gibi 11 öğrenci aile, akraba çevresi veya komşularının istediği mesleğe yönelmesinde etkili olduğunu söylemiştir. Öğrencilerden 8'i kararlarını kendilerinin verdiğini, ailesinin fikir beyan etmediklerini bildirmiştir. Yakın çevresinin etkisi olduğunu belirten öğrencilerin bazılarının ifadeleri şunlardır:

Bir öğrenci yakın çevresinde ailesinin kendisini yönlendirdiğini şöyle ifade etmiştir: "Ailem mühendis olmamı istedi oldum. Ama sosyal bilimci olmak çocukluk hayalimdi şimdi gerçekleştiriyorum". (Ö4).

Diğer bir öğrenci ailesinin desteğini şu şekilde ifade etmiştir: "İstedğim mesleğe yönelmemde ailem maddi olarak destek oldu". (Ö9).

Bir öğrenci ise yakın çevresinin yönlendirmesini şu şekilde belirtmiştir: "Psikolog olan komşumuz sosyoloji hakkında beni bilgilendirdi ve bu alana yönelmeme karar verdi". (Ö10).

Başka bir öğrenci ailesinin yönlendirmesini şu sözleriyle dile getirmiştir: "Ailem mutlu olduğum mesleği seçmemi önerdiler". (Ö11).

Bir öğrenci ise kuzeninin etkili olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: "Kuzenim polistir ve bana mesleği sevdirdi". (Ö17).

Diğer bir öğrenci ailesinin kendini yönlendirdiğini şu şekilde ifade etmiştir: "Evet, babam mesleğimi ilerletmemi ve okul hayatımı desteklemiş ve yönlendirmiştir". (Ö18).

Öğrencilere görüşme esnasında açık uçlu üçüncü soru olarak "Üniversiteye başlayınca kadar ailenizle yaşarken, tiyatro, opera, konser, konferans gibi ortamlara aileniz, akrabalarınız,

komşularınız veya arkadaşlarınızla birlikte gider miydiniz? Hangi etkinliklere kimlerle ve ne sıklıkta gittiğinizi örneklerle belirtiniz." sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

Öğrencilerin Üniversite Öncesi Eğitim Süreçlerinde Sosyal Etkinliklere Aileleriyle Katılma Durumları (N=20)

"Üniversiteye başlayıncaya kadar ailenizle yaşarken, tiyatro, opera, konser, konferans gibi ortamlara aileniz, akrabalarınız, komşularınız veya arkadaşlarınızla birlikte gider miydiniz? Hangi etkinliklere kimlerle ve ne sıklıkta gittiğinizi örneklerle belirtiniz" sorusuna verilen yanıtların dağılımı	
Katılanlar (n=12)	Katılmayanlar (n=8)
Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö18, Ö20	Ö2, Ö6, Ö7, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19

Tablodan da anlaşıldığı gibi 12 öğrenci üniversiteye başlayana kadar sosyal etkinliklere yakın çevresinden kişilerle katıldıklarını söylemiştir. Öğrencilerden 8'i sosyal etkinliklere gitmediklerini belirtmiştir. Yakın çevresindeki kişilerle sosyal etkinliklere katıldıklarını belirten öğrencilerin bazılarının ifadeleri şunlardır:

Bir öğrenci yakın çevresiyle sosyal etkinliğe katılımını şöyle ifade etmiştir: "Ailem ve arkadaşarımla konsere gittim". (Ö3).

Diğer bir öğrenci sosyal etkinliklere kimlerle katıldığını şu şekilde ifade etmiştir: "Arkadaşarımla tiyatro ve sinemaya giderdik". (Ö5).

Bir öğrenci ise sosyal etkinliklere katılımını şu şekilde belirtmiştir: "Sinemaya anne baba değil kardeşimle giderdik". (Ö8).

Başka bir öğrenci sosyal etkinliklerini ve kimlerle katıldığını şu sözleriyle dile getirmiştir: "Annemle konsere giderdik. Annem, babam ve kardeşlerim sinemaya giderdik". (Ö10).

Bir öğrenci ise sosyal etkinliklere kimlerle katıldığını şu sözleriyle ifade etmiştir: Bir iki defa arkadaşım ve kardeşimle tiyatroya gittim". (Ö18).

Diğer bir öğrencinin ifadesi şu şekildedir: "Ailemle değil ama arkadaşarımla konsere ve bazı konferanslara gittim". (Ö20).

Öğrencilere görüşme esnasında dördüncü soru olarak "Hayalinizde olmasını istediğin bir ilkokul, orta dereceli okul ve üniversite ortamı var mıydı? Buralarda nelerin olmasını isterdin?" sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin sorular verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Öğrencinin İdealinde Olmasını Beklediği Bir İlkokul, Orta Dereceli Okul ve Üniversite Ortamı Olup Olmaması Durumu (N=20)

"Hayalinizde olmasını istediğin bir ilkokul, orta dereceli okul ve üniversite ortamı var mıydı? Buralarda nelerin olmasını isterdin?" sorusuna verilen yanıtların dağılımı	
Vardı (n=16)	Yoktu (n=4)
Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1, Ö3, Ö15, Ö16

Tablodan da anlaşıldığı gibi 16 öğrenci idealinde olmasını beklediği bir ilkokul, orta dereceli okul ve üniversite ortamı olduğunu söylemiştir. Öğrencilerden 4'ü ise böyle bir ideali olmadığını belirtmiştir. Bir okul ideali olduğunu söyleyen öğrencilerin bazılarının ifadeleri şunlardır:

Bir öğrenci beklediği okulu şöyle ifade etmiştir: "Sosyal etkinliklerin güçlü olduğu okulları düşünürüm". (Ö2).

Diğer bir öğrenci idealindeki okul idealini şu şekilde ifade etmiştir: "Fiziksel koşulların eğitim kalitesiyle bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum". (Ö4).

Bir öğrenci ise okullar yönünde idealini şu şekilde belirtmiştir: "İlkokul ve lise değil de üniversite için düşündüm. Daha renkli, sosyal faaliyetlerin daha çok olduğu, daha canlı, araştırmalara öğrencilerin de katıldığı, gezilerin düzenlendiği bir üniversite hayal ederim". (Ö6).

Başka bir beklediği üniversite profilini şu sözleriyle dile getirmiştir: "Üniversitede dil, müzik ve gezi kulübü olmasını isterdim. Sosyal ortam oluşturabileceğimiz etkinliklere ihtiyacımız var". (Ö10).

Bir öğrenci ise düşüncesindeki üniversiteyle ilgili şu sözleri ifade etmiştir: "Üniversitenin öğrencilerinin bu derece yetersiz olmasından ziyade kültürlü, seviyeli bir üniversitede okumak isterdim. Tamamen öğrencilerle alakalı bir sorun". (Ö9).

Diğer bir öğrenci olmasını istediği üniversite hayalini şu şekilde ifade etmiştir: "Hayalimdeki üniversite ortamı, sosyalliğin fazlaca olduğu, kampüste etkinliklerin gerçekleştiği renkli bir ortam". (Ö14).

Öğrencilere görüşme esnasında açık uçlu beşinci soru olarak "Anne-babanız, akrabalarınız, arkadaşlarınız ve öğretmenleriniz eğitim beklentilerinizin şekillenmesinde etkili oldu mu? Olduysa nasıl bir etkisi olduğunu örneklerle açıklayınız." sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin sorular verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Öğrencilerin Eğitim Beklentilerinin Şekillenmesinde Yakın Çevresinin Etkisi (N=20)

"Anne-babanız, akrabalarınız, arkadaşlarınız ve öğretmenleriniz eğitim beklentilerinizin şekillenmesinde etkili oldu mu? Olduysa nasıl bir etkisi olduğunu örneklerle açıklayınız." sorusuna verilen yanıtların dağılımı	
Etkili oldu (n=13)	Etkili olmadı (n=7)
Ö2, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö11, Ö15, Ö17

Tabloda da görüldüğü gibi 13 öğrenci, yakın sosyal çevresinin eğitim beklentilerinin şekillenmesi üzerine etkili olduğunu söylemiştir. Öğrencilerden 7'si ise etkisi olmadığını kendi kararları yönünde hareket ettiklerini söylemiştir. Yakın sosyal çevresinin eğitim beklentilerinin şekillenmesi üzerinde etkili olan bazılarının ifadeleri şunlardır:

Bir öğrenci ailesinin eğitim yaşamını yönlendirme etkisini şöyle ifade etmiştir: "Ailemin kariyerimin gelişmesinde olumsuz etkisi oldu. Bu yüzden bir müddet hiç sevmediğim bir işi yapmak zorunda kaldım". (Ö4).

Diğer bir öğrenci öğretmenin etkisini şu şekilde ifade etmiştir: "Öğretmenimin üniversiteye hazırlıkta etkisi olmuştu. Beni yönlendirdi. Nasıl bir okul, ortam olmalıdır yönünde beni şekillendirdi. Beklenti oluşturdu". (Ö8).

Bir öğrenci ise ailesi ve yakınlarının etkisini şu şekilde belirtmiştir: "Annem, babam ve kuzenlerim üniversite okumamı çok istediler ben de onların istekleri doğrultusunda azimlendim ve karar verdim". (Ö10).

Başka bir öğrenci aile bireylerinden birinin etkisini şu sözleriyle dile getirmiştir: "Babam etkili oldu çalışmam yerine okuluma destek oldu". (18).

Bir öğrenci ise ailesinin etkisini şu sözleriyle ifade etmiştir: "Ailem her koşulda yanımda oldular". (Ö19).

Diğer bir öğrenci öğretmenlerinin etkisini şu şekilde ifade etmiştir: "Öğretmenlerim genel olarak hep destekçim olmuşlardır. Eğitim hayatımın yönlendirilmesinde etkin bir rol oynamışlardır". (Ö20).

Öğrencilere görüşme esnasında açık uçlu altıncı soru olarak "Anne-babanız, akrabalarınız, arkadaşlarınız ve öğretmenleriniz eğitim beklentilerinizin şekillenmesinde etkili oldu mu? Olduysa nasıl bir etkisi olduğunu örneklerle açıklayınız." sorusu sorulmuştur. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar maddeler halinde Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

Öğrencilerin Okuyabileceği Üniversiteye Ulaşmasında Yakın Çevresinin Kültürel Düzeyinin Etkisi Üzerine Görüşleri (N=20)

Yakın sosyal çevrenin kültürel düzeyinin seçtiği üniversite üzerine etkisi	
Etkili olur (n=17)	Etkili olmaz (n=3)
Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	Ö1, Ö4, Ö6

Tabloda 7’de görüldüğü gibi 17 öğrenci, yakın sosyal çevresinin kültürel düzeyinin seçtiği üniversite üzerine etkili olduğunu söylemiştir. Öğrencilerden 3’ü ise etkisi olmadığını belirtmiştir. Yakın sosyal çevresinin eğitim beklentilerinin şekillenmesi üzerinde etkili olan bazılarının ifadeleri şunlardır:

Bir öğrenci kültürel çevrenin etkisini şöyle ifade etmiştir: “Kesinlikle etkili olabilir ancak bu etki tamamen bu sebeple gerçekleşmez. Kültür düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının eğitime başladıkları ilk yıllardan itibaren çeşitli şekillerde diğer çocuklara karşı ‘başarılı’ olma durumu söz konusudur. Bu duruma katılıyorum”. (Ö3).

Diğer bir öğrenci ailenin kültür düzeyi etkisini şu şekilde ifade etmiştir: “Etkili olur. Ailemin beklentisi yüksek örneğin Erzincan mimarlık kazanmışım orası uzak diye özleriz gerekçesiyle göndermediler. Burası yakın olduğu için gönderdiler”. (Ö7).

Bir öğrenci ise çevrenin kültürel etkisini şu şekilde belirtmiştir: “Kişi çevresinden etkilenebilir. Çevresinde üniversite mezunları, doktor, mühendis gördükçe üniversitede okuma isteği ve azmine sahip olabilir”. (Ö10).

Başka bir öğrenci kültürel etkiyi zihinsel gelişim boyutuyla şu sözleriyle dile getirmiştir: “Elbette etkili olur. Çünkü zihinsel olarak şekillenmesine ve eğitimle alakalı yön verir”. (Ö13).

Bir öğrenci ise çevrenin kültürel etkisini şu sözleriyle ifade etmiştir: “Etkili olacağını düşünüyorum. Çünkü bireyin yetiştiği ortam gelecek planlamasında büyük rol oynar”. (Ö14).

Diğer bir öğrenci konuyla ilgili ifadesi şu şekildedir: “Evet kesinlikle. Çünkü eğitim ve kültürel seviyesi yüksek bir aile sayesinde daha iyi yerlere gelebiliriz”. (17).

7. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye yapıları ile üniversite beklentileri arasındaki ilişki üzerine yapılan bu çalışmada yetişme süreçlerinde yakın çevresindeki rol modellerin mesleksel statü durumunu örnek almalarına ilişkin bulgulara bakıldığında (Bkz. Tablo 2) öğrencilerin yetiştikleri yakın sosyal çevrede eğitim görmüş meslek sahibi insanlar olduğu halde örnek almayan öğrencilerin çoğunluğunun yakın çevresindeki eğitim görmüş yetişkinlerden etkilenmedikleri, çok az sayıda bir öğrenci grubunun etkilendiği söylenebilir. Coleman, eğitimde sosyal sermayenin rolünü ve bunun bireyin çevresinde eğitilmiş profesyonellerin

varlığıyla bağlantısını vurgular. Katılımcıların çevrelerindeki örnek alınabilecek eğitimli kişilerin varlığına ilişkin ifadeleri, sosyal ağlarında bir miktar sosyal sermaye olduğunu göstermektedir. Ancak, bu kişilerin öncelikle yakın aile üyeleri değil, uzak akraba veya komşular olması, katılımcıların sosyal sermayesi üzerinde sınırlı bir etkiye işaret etmektedir. Nitekim Coleman, aileyi sosyal sermayenin birinci sağlayıcısı olarak görürken, çevreyi ikinci sırada görmüştür.

Çalışmada öğrencilerin mesleğe yönelmesinde çoğunluğun yakın çevresinin etkili olduğu gözlenmiştir (Tablo 3). Buna karşılık önemli bir kısmının da kararlarını kendilerinin verdikleri görülmüştür. Bu sonuç Coleman'ın, ailenin sosyal sermaye sağlamada aile bağlarının ve desteğinin ve oluşturdukları sosyal ortamın bir sosyal sermaye etkisi olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşüyle uyumlu görünmektedir. Ayrıca öğrencilerin aile dışındaki akraba veya komşularının da etkili olmaları yine Coleman'ın aile birimini aşan sosyal sermaye açısından zengin toplulukların öğrenciler için ek kaynaklar ve destek sunduğu görüşüyle örtüşmektedir.

Öğrencilerin üniversite öncesi eğitim süreçleri boyunca yine çoğunluğunun ailesi veya arkadaşlarıyla sosyal etkinliklere katıldığı, önemli bir kısmının ise katılmadığı görülmüştür (Bkz. Tablo 4). Bu durum sosyal ağlar üzerinde sınırlı etkiye maruz kalma durumunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Putnam'ın eğitimli kişilerin yakın sosyal çevrede yoğunlaşmamış olması topluluk katılımında potansiyel bir eksiklik olması durumuyla örtüşmektedir. Bu noktada öğrencilerin eğitim tercihlerini yönlendirmede etkili olan çevrenin gündelik yaşam sürecinde sosyal etkinlikleri birlikte yapmadığını belirtmek gerekmektedir. Söz konusu durum sosyal ağların belirli katılımlar noktasında güçlü ancak bazı paylaşımlar açısından zayıf olduğu söylenebilir.

Çalışmada öğrenciler ağırlıklı olarak ideallerinde olan, beklentilerine cevap veren orta öğretim okulu ve üniversite ortamını bulduklarını belirtmiştir (Bkz. Tablo 5). Bu durum katılımcıların sosyal sermaye gelişiminin okul ortamları tarafından desteklendiğini, bir uyumun olduğunu göstermektedir. Putnam'ın, çocuk ve gençlik gelişiminin güçlü bir şekilde okuldaki sosyal sermaye tarafından şekillendirildiği tespitiyle örtüşen bir durum söz konusudur.

Öğrencilerin eğitim beklentilerinin gerçekleşmesinde yakın çevrelerinin etkilerine bakıldığında; öğrencilerin çoğunluğunun yakın çevrelerinin bu konuda etkili olduğu, yarısı kadar bir kısmının ise etkisi olmadığı, kararlarını kendilerinin verdiği görülmektedir (Bkz. Tablo 6). Bu durumu Putnam'ın yaklaşımı açısından değerlendirdiğimizde aile, okul ve akran grubu gibi yakın çevrelerinin sosyal sermaye oluşturduğunu; bunun, öğrencilerin davranış gelişimini, güven duygusunu, fırsatları ve seçimleri, eğitim başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bourdieu'nun görüşleri açısından baktığımızda ise öğrencilerin bu durumunun baskın sosyal normlar ve beklentilerle uyumlu habitusa sahip olma olasılığını artırdığı ve böylece sosyal sermayelerini artırıcı etkiye yol açtığı çıkarımını yapabiliriz.

Yakın sosyal çevrelerinin kültür düzeyinin, seçtikleri üniversite üzerinde etkili olup olmadığı konusunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun etkili olduğu görüşünü yansıtmış, çok az bir bölümü etkili olmadığını belirtmiştir (Bkz. Tablo 7). Bu durum, öğrencilerde yakın çevre kültür düzeyinin yeterli ve etkin olduğu algısının varlığını göstermiştir. Üniversite kazanma başarısının arkasında yakın sosyal çevresinin katkısı olduğunu düşünmelerinin, çevreleriyle uyumlu oldukları anlamına geldiği söylenebilir.

Bu durum, Putnam'ın "bağlayıcı" sosyal sermaye yapısıyla ilişkili görünmektedir. Çünkü tüm sorulara verilen cevapların genelinden de anlaşıldığı gibi çoğunluğu oluşturan öğrencilerin ortak profili dar bir sosyal çevreden gelmiş olmalarıdır. Aile, komşular, arkadaş grubunu aşan Putnam'ın tespitiyle diğer sosyal kesimlere "köprü oluşturan" bir sosyal çevre ağı görülmemektedir. Bu durum sıkı örölmüş ilişkileri ve güçlü bağları, iç dayanışmanın yüksek olduğunu açıklamaktadır. Bu çevre dışındaki sosyal ağları deneyimlememiş öğrenci için yeterli görüdüğu bir sosyal çevrenin uyumu ve hoşnutluğu söz konusu olabilir.

Yükseköğretimin eşit oranlarda olmasa da eğitimsel genişlemesi, tüm sosyal katmanlardan çok sayıda öğrencinin eğitime akışına imkân sağladığından, yükseköğretim kurumlarının türleri ve çalışma alanları arasındaki niteliksel ayırmada sınıfların farklılaşması değişmiştir. Üst sınıf ailelerden gelen öğrencilerin vasıfsız el işçilerinin çocuklarına göre prestijli yükseköğrenim alanlarını daha sık seçtiklerini göstermiştir. Genel olarak, bu çalışmanın öğrenci örneklemini üzerindeki sonuçlarının, Bourdieu'nün kültürel yeniden üretim teorisine dayanan önceki bulguların kanıtlarını destekleme eğiliminde olduğu düşünülebilir. Ayrıcalıklı sosyal geçmişe sahip öğrenciler, daha az ayrıcalıklı geçmişe sahip akranlarına göre daha iyi eğitim başarısına sahip olma eğilimindedir ve daha sıklıkla beklenti düzeyleri daha yüksek ve beklenti tipleri daha çeşitlidir.

Çalışmada kullanılan veri setinin gösterdiği bir diğer güçlü ilişki, ebeveynlerin kültürel sermayesi ve aile çevresi değişkenleri arasındadır. Önemli ölçüde ilişkili diğer değişkenler, ebeveynlerin ve öğrencilerin kültürel sermayesinin yanı sıra ebeveynlerin kültürel sermayesi ve kültürel sermaye transferidir. Öğrencilerin somutlaşmış kültürel sermayesi, okul tercihleri ve beklentisi anlamlı bir şekilde ilişkilidir.

Katılımcıların birbirine çok yakın kültürel sermaye sağlayıcı ortamlardan geldikleri görölmüş ve katılımcıların ebeveyn kültürel sermayesi düzeyi ile beklenti düzeyleri arasında doğru orantılı bir bağıntı belirlenmiştir. Dolayısıyla Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencileri örnekleminde yapılan çalışmada öğrencilerin beklenti düzeylerinin yüksek ve çeşitli olmaması ile aile sosyo-kültürel düzeylerinin yüksek olmaması arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Açıklayıcı değişkenlerin seçilen eğitim beklentisi çıktıları üzerindeki etkisinin daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için eğitim kararlarını belirleyen etkenler üzerinde analizler yapılmıştır. Analizler, kültürel sermaye ve sosyal çevre değişkenlerinin eğitim beklentilerini açıkladığını göstermiştir. Kültürel etkinliklere katılım düzeyi ile beklenti çeşitliliği ve düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu çerçevede ebeveynlerin eğitim durumu ile katılımcıların eğitim beklentileri anlamlı bir şekilde ilişkili görünmektedir. Çünkü benzer ebeveyn eğitim düzeyleri katılımcıların %95'i için geçerlidir. Ailenin maddi kültürel sermaye değişkenleri de aynı orana sahiptir ve eğitim beklentilerinin zayıflığı veya olmaması ile ilişkili görölmüştür. Kültürel sermayenin ilişki boyutlarının değişkenleri, yani ebeveynlerin kültürel uygulamaları ve kültürel sermayenin aktarımı da katılımcılar arasında yüksek oranda benzerlik göstermektedir ve eğitim beklentilerini etkilediği düşünölmektedir.

Katılımcıların büyük oranda benzer sosyo-kültürel geçmişlere sahip olmalarını sağlayan, küçük taşra şehrinde ve kırsal çevrede yetiştikleri görölmüştür. Maddi kültürel sermayenin orta ve alt grupta yer alması nedeniyle çevresel ve maddi kültürel sermaye ilişkisine bağlı olarak

öğrencilerin beklenti çeşitliliğinin ve niteliğinin oluşacağı farkındalık düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Üniversite ortamına gelirken, spor aktiviteleri için alt yapı, müzik ve resim benzeri etkinlikler için öğrenci kulübü ve ayrılmış mekân beklentisi ve sosyal alanların yeterli ve nitelikli olması konusunda herhangi bir beklenti geliştirmedikleri, ancak yükseköğrenim sürecinde belirli bir bilinç düzeyine ulaştıkça okulun üst sınıflarında bu beklentileri geliştirdikleri görülmüştür.

Kültürel sermayenin ekonomik boyutu da eğitim beklentilerini geliştirme ve sürdürmeyle pozitif ilişkili görünmektedir. Üniversite hazırlık için orta öğretim okulunun niteliği, özel ders alma gibi imkânlar katılımcıların ilk tercihinde istediği okullara girmesinde etkilidir. Öğrenciler üzerinde dokuz yıldır yapılan gözlemler denek grubunun 8-21. sırada tercihleriyle üniversiteye girdiğini göstermiştir. İlk sıralardaki tercihlerine giremeyen öğrencilerin kazandıkları okullarda istekli olmama olasılığı yüksek görünmektedir. Bu durumun geri sıralardaki tercihleriyle kazandıkları üniversitelerden beklenti düzeylerini düşürdüğü hatta ortadan kaldırdığı söylenebilir. Nitekim az sayıda ilk dört tercihiyle üniversiteyi kazanmış olan öğrencilerin derse katılım düzeyleri, kütüphane kullanma oranları, öğrenci kulübü etkinliklerine katılma oranları daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Veri setindeki anlamlı yordayıcılar, öğrencilerin somutlaşmış kültürel sermayesi, rol model tipolojisi, ebeveyn eğitimi ve yükseköğrenim beklentileriydi. Öğrencilerin somutlaşmış kültürel sermayelerinin artmasıyla, öğrencilerin üniversitedeki beklenti düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Genel kültürün, çevresel görgünün, mekân ve alt yapı beklentilerini oluşturması önemli bir çıktıdır. Katılımcıların verdiği cevaplardan yeterli sosyal etkinlik ve farklı çevresel deneyimlerinin (turistik geziler, konser, sergi vb. kültürel etkinliklere katılım, farklı gençlik alt kültürlerine katılım) olmadığı anlaşılmıştır. Bu durum üniversite ortamından sanatsal etkinlik ve çeşitli kültürel ortamlar yönündeki beklentilerinin yüksek olmaması ile ilişkili görünmektedir.

Kavramsal olarak önemli bir boyut olan öğrencilerin somutlaşmış kültürel sermayesi, ailenin ekonomik durumunun okul başarısında belirleyici olduğu halde okula ilişkin beklentilerde sınırlı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle, kültürel sermayenin maddi boyutu ekonomik sermayenin seviyesini gösterebileceğinden, bu bulgudan hareketle, kültürel sermayenin ilişkisel boyutunun ekonomik sosyal sermayeye oranla üniversiteden beklenti tiplerini ve düzeylerini daha çok belirlediği söylenebilir.

Bunun nedeni, maddi kaynakların hızlı bir şekilde bilgiye dönüştürülebilmesi (okullarda edinilen bilgiyi artırmak için özel derse/kursa yatırım yapılması), oysa evde kültürel sermayenin aktarımı, zaman alıcı olmanın yanı sıra, bilgi düzeyine bağlı olmasıdır. Ebeveynlerin kültürel sermayesi ve çocuklarına okul görevlerinde yardım etme istekleri ve yetenekleri bu açıdan belirleyici niteliktedir. Ayrıca, okul başarısı yüksek olan öğrencilerin, okul işlerinde ebeveynlerinin yardımına daha az ihtiyaç duydukları varsayılabilir. Bununla birlikte, çalışmanın sınırlamalarından biri, kültürel sermayenin transferine ilişkin göstergelerin görece mütevazı sayıdadır; bu nedenle bu bulgu dikkatle ele alınmalıdır.

Ailelerin kültürel sermaye aktarımı, sınıfsal kültürden çok aile gelenekleriyle biçimlenen aile içi kültür aktarma kodlarıyla ilgilidir. Geçmişe ilişkin yaşanmış deneyimlerin sözel olarak devamlılıkla aktarılması, geçmişe ilişkin nesnel ve görsel materyallerin biriktirilmiş olması ve

bunlar üzerinde anlamsal paylaşımların canlı tutulması, eski dönem toplumsal kültür, siyaset, sanat bilgisi mirasının anılması ve çocuklarla paylaşılması, aile içi kültür aktarma biçimleri olarak kültürel sermayede ekonomik olandan bağımsız güçlü bir bilgilenme alanı oluşturmaktadır. Bu durum görece ebeveyn mesleğiyle ilgili olsa da temel belirleyici ebeveynlerin yaşam boyunca sosyal becerileri ve duyarlılıklarının yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Bu anlamda çalışmada alt ve orta sınıf üyesi ailelerden gelen katılımcıların ebeveynlerinin farklı meslek gruplarına dâhil olmasının beklenti düzeylerinde bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada amaçlanan sonuçlara ulaşılmış, öğrencilerin sosyal sermaye durumuyla kazanılan bölümün puan düzeyi arasındaki anlamlı ilişkinin beraberinde sosyal ve kültürel sermaye benzerliklerinin olduğu görülmüştür. Bu benzer sermaye yapısı aynı zamanda belirli bir ekonomik düzeyle de ilişkiliydi. Sermaye bileşenlerinin karakteristik yapısı belirli bir sosyal ve kültürel yoksunluğu ifade etmekteydi. Öğrenciler orta ve ortanın altında denebilecek bir sosyo-kültürel sermaye yapısına sahiptiler. Bu sermaye yapısı üniversite beklentilerinin oldukça zayıf olmasına, daha çok meslek edinme ve para kazanmaya odaklı beklentilerin geliştirildiğini göstermiştir.

Bu durumdaki öğrencilerin sosyo-kültürel sermayelerini geliştirme imkânını sağlamak açısından üniversitelerin önemli bir görevi ortaya çıkmaktadır. Zaten yetersiz sermaye yapısıyla üniversiteye gelen öğrencilere çevresel, kültürel, iletişimsel kaliteyi sunmak ve olmayan beklentiği üretmek sadece meslek sahibi değil toplam entelektüel kalitesi yüksek kişiler yetiştirmek açısından önemlidir.

TEŞEKKÜR

Yozgat Bozok Üniversitesi BAP Birimi tarafından SGA-2022-1019 numaralı projemizle verdikleri desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

FİNANSAL DESTEK

Yozgat Bozok Üniversitesi BAP Birimi tarafından SGA-2022-1019 numaralı proje ile desteklenmiştir.

ETİK

Bu çalışmada etik ilke ve standartlara uyulduğu beyan edilmiştir. Bu çalışma için Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 20.04.2022 tarih ve 32/23 no'lu kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

YAZAR KATKI BEYANI

Ejder Çelik Kavram/fikir; Literatür taraması; Tasarım; Veri toplama/analiz; Veri/bulguların yorumu; Taslağın yazımı; Eleştirel inceleme; Yönetme ve kontrol; Son onay ve sorumluluk.

Genel katkı düzeyi %40.

Emine Babaoğlan Kavram/fikir; Literatür taraması; Tasarım; Veri toplama/analiz; Veri/bulguların yorumu; Taslağın yazımı; Eleştirel inceleme; Yönetme ve kontrol; Son onay ve sorumluluk.

Genel katkı düzeyi %30.

Esra Gedik Kavram/fikir; Literatür taraması; Tasarım; Veri toplama/analiz; Veri/bulguların yorumu; Taslağın yazımı; Eleştirel inceleme; Yönetme ve kontrol; Son onay ve sorumluluk.

Genel katkı düzeyi %30.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kaynakça

- Behtoui, A. (2017). Social capital and the educational expectations of young people. *European Educational Research Journal*, 16(4), 487-503. <https://doi.org/10.1177/1474904116682248>
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Siyasal Kitapevi.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the education sociology* (pp. 241-258). Greenwood Publishing.
- Bourdieu, P. (2017). Habitus. In E. Rooksby, J. Hillier (Eds.), *Habitus: A sense of place* (pp. 59-66). Routledge.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C., (1996). *Reproduction in education, society and culture*. Sage.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1992). *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge, Polity.
- Bourdieu, P., Passeron, J. C., & de Saint Martin, M. (1996). *Academic discourse: Linguistic misunderstanding and professorial power*. Stanford University Press.
- Büyükmeşe, T., & Demirağ, B. (2018). Öğretim elemanlarının eğitim ortamı algısının sosyal sermaye boyutları üzerindeki etkisi üzerine nicel bir Araştırma: Hasan Kalyoncu Üniversitesi örneği. *Türk Sosyal Bilimler Araştırması Dergisi*, 3(1), 53-71.
- Carbonaro, W. J. (1998). A little help from my friend's parents: Intergenerational closure and educational outcomes. *Sociology of Education*, 71(4), 295-313. <https://doi.org/10.2307/2673172>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research methods in education* (5th ed.). Routledge.
- Coleman, J. (1966). Equality of educational opportunity -coleman study (EEOS). *Codebook and Study Report*. ICPSR Inter-university Consortium for Political and Social Research.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Coleman, J. S. (1990). *Foundations of social theory*. Harvard University Press.
- Creswell, J. W. (1994). *Research design: Qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Cueto, S. (2005). Height, weight, and education achievement in rural Peru. *Food and Nutrition Bulletin*, 26(2), 251-260. <https://doi.org/10.1177/15648265050262S216>
- Dağ, A. (2018). *Sosyal sermaye ve okul sosyal hizmeti*. İksad Yayınevi.
- Dijkstra, A., Veenstra, R., & Peschar, J. (2004). Social capital in education: functional communities around high schools in the Netherlands. In H. Flap & B. Volker (Eds.), *Creation and returns of social capital: A new research program* (pp. 119-144). Routledge.
- Furstenberg, F. F., & Hughes, M. E. (1995). Social capital and successful development among at-risk youth. *Journal of Marriage and Family*, 57(3), 580-592. <https://doi.org/10.2307/353914>
- Gerni, M. (2013). *İlişkilerin maddi boyutu: Sosyal sermaye ve örgütsel boyutu*. Beta Yayınları.
- Gray, P. S., Williamson, J. B., Karp, D. A., & Dalphin, J. R. (2007). *The research imagination: An introduction to qualitative and quantitative methods*. Cambridge University Press.
- Güncör, C., & Özdemir, Ç. (2017) Sosyal sermaye ve eğitim ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 70-90.
- Haller, A. O., & Woelfel, J. (1972). Significant others and their expectations: concepts and instruments to measure interpersonal influence on status aspirations. *Rural Sociology*, 37(4), 591- 622.
- Iyer, S., Kitson, M., & Toh, B. (2005). Social capital, economic growth and regional development. *Regional Studies*, 39(8), 1015-1040. <https://doi.org/10.1080/00343400500327943>
- Lareau, A. (2011). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage Publications.
- Merriam, S. A. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Palabıyık, A. (2020). Pierre Bourdieu sosyolojisinde "habitus", "sermaye" ve "alan" üzerine. *Habitus Toplum Bilim Dergisi*, 62(1), 121-141.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods integrating theory and practice* (4th ed.). Sage Publications.
- Plagens, G. K. (2003, August 28-31). Social capital and school performance: A local-level test. *American Political Science Association Annual Conference*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED481427.pdf>
- Putnam, R. (1993). *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of the American community*. Simon & Schuster.
- Putnam, R. (2002). *Community-based social capital and educational performance in making good citizens: Education and civil society*. Yale University Press.
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2005). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Sage Publication.
- Sağlam, M. (2015). The primary school students of 1950s' Yozgat: Our memories about our primary school education. *Universal Journal of Educational Research*, 3(8), 502-507. <https://doi.org/10.13189/ujer.2015.030804>
- Sağlam, M. (2019). Eğitimin sosyal ve kültürel temelleri. M. Şahin & T. Aytaç (Ed.), *Eğitime giriş* (ss. 85-106). Pegem Akademi Yayıncılık.

- Stanton-Salazar, R. D. (2011). A social capital framework for the study of institutional agents and their role in the empowerment of low-status students and youth. *Youth & Society*, 43(3), 1066-1109. <https://doi.org/10.1177/0044118X10382877>
- Sullivan, A. (2001). *Cultural capital and educational attainment*. Cambridge University Press.
- Şahin, M. M., & Ünal, A. Z. (2010). *Sosyal sermaye: Kuram, uygulama ve eleştiri*. Değişim Yayınları.
- Şan, M., & Şimşek, R. (2011). Sosyal sermaye kavramının tarihsel - sosyolojik arkaplanı. *Journal of Academic Inquiries*, 6(1), 88-110.
- Şimşek, R. D., Yalçinkaya, M., & Kavlak, İ. (2021). İlkokul ve ortaokullarda sosyal sermaye düzeyi ile öğretmenlerin iş doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *E-Uluslararası Pedontragoji Dergisi*, 1(3), 17-35.
- Töremen, F. (2004). *İlköğretim okullarının sahip oldukları sosyal sermaye konusunda öğretmen görüşleri: Elazığ ili örneği*. H. Atılgan & İ. Çınar (Ed.), *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. İnönü Üniversitesi.
- Türk, E. (2015). Sosyolojik düşüncede sosyal sermaye tartışmaları: Pierre Bourdieu ve James Samuel Coleman bağlamında karşılaştırmalı bir analiz. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 127-149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/skad/issue/21059/226732>
- Woolley, M. E., & Bowen, G. L. (2007). In the context of risk: Supportive adults and the school engagement of middle school students. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 56(1), 92-104. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2007.00442.x>
- Yanıklar, C. (2010). Kültürel sermaye, eğitim ve toplumsal tabakalaşma: Pierre Bourdieu'nün yeniden üretim kuramına eleştirel bir bakış. *Sosyoloji Dergisi*, 22, 121-138. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/40995/495319>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

The purpose of this study is to examine the relationship between students' social capital and their educational expectations. It aims to identify the social factors that affect students' satisfaction and productivity levels in social reality. Additionally, the study holistically examines the theoretical effects of social capital on students' university expectations. It also investigates the impact of the socio-economic background, identified as middle and lower, on students' university expectations.

The research design uses the qualitative research method of phenomenology, which seeks to understand individuals' experiences regarding a phenomenon or concept. Qualitative research allows for the simultaneous use of multiple sample types. The research study group consists of 20 university students studying in Yozgat Bozok University's sociology department. The criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was preferred in selecting the students in the study group. We chose the criterion sampling method to identify situations that meet certain criteria.

The analysis provides insight into the presence and effects of social capital in participants' educational contexts. Bourdieu's perspective primarily observes the presence of educated professionals among distant relatives or neighbors, suggesting a lack of an elite social environment that could significantly shape social capital. Coleman's perspective acknowledges some social capital through exposure to educated professionals, but emphasizes its limited impact on their social networks. Putnam's perspective implies a possible deficiency in community involvement, as the concentration of educated professionals does not appear to be within intimate social circles. Aligning with Bourdieu, Coleman, and Putnam's perspectives, this analysis suggests that exposure to educated professionals in participants' social networks may have limited effects on social capital. The predominance of distant relatives or neighbors in the presence of educated professionals indicates that elite social circles may lack the ability to significantly influence social capital. The findings imply a need for further exploration of community involvement and various social networks to enhance social capital in educational contexts. Future research should examine the impact of various forms of social capital on educational outcomes and consider strategies to promote social capital development in disadvantaged communities.

The data set used in the research demonstrates a strong relationship between parental cultural capital and family environment variables. Other significantly relevant variables include the cultural capital of parents and students, as well as parental cultural capital and cultural capital transfer. The school choices and expectations of students significantly correlate with their embodied cultural capital. We found that the participants came from very similar environments that provided cultural capital, indicating a direct proportional relationship between the level of parental cultural capital and the level of expectations. The study on a sample of Sociology Department students at Yozgat Bozok University revealed a significant correlation between the high and varied expectations of the students and the low socio-cultural levels of their families. We conducted analyses on factors determining educational decisions to better understand the impact of explanatory variables on the selected educational expectation outcomes.

Analyses showed that cultural capital and social environment variables explained educational expectations. There was a positive relationship between the level of participation in cultural activities and the diversity and level of expectations. In this context, the educational status of parents appears to be significantly associated with participants' educational expectations. This is because 95% of the participants have similar parental education levels. The family's material and cultural capital variables also have the same ratio and are associated with the weakness or absence of educational expectations. The relational dimensions of cultural capital variables, i.e., parents' cultural practices and the transfer of cultural capital, also show a high degree of similarity among participants and are believed to affect educational expectations. In the study, statistically significant predictors controlling for other variables were the type of school and the location where students studied (village, town, city, metropolis). Participants largely hailed from similar socio-cultural backgrounds, having grown up in small provincial towns and rural environments. The placement of material and cultural capital in the middle and lower groups indicates that the level of awareness for the development of expectation diversity and quality is low, dependent on the relationship between environmental and material cultural capital. Upon entering the university environment, students did not develop any expectations for infrastructure for sports activities, student clubs for activities like music and painting, or dedicated spaces. However, as they reached a certain level of awareness in the higher grades of school, they developed these expectations.